

Eigenwijs. Betweterig. Geniaal. Dat zeggen anderen van hem. Zelf noemt hij zich liever pragmatisch filosoof. Of kunstenaar. Louis le Roy. Ooit aanlegger van de mooiste natuurbermen van Nederland. Nu bezig met de kroon op zijn werk. De eokathedraal in Friesland. Jan Hopman hoorde zijn bevolgen monoloog aan.

'Ik doe iets en de natuur volgt me meteen op de voet'

Louis le Roy

Bouwheer van
de eokathedraal

Vorig jaar oktober kwam er een ambtenaar uit de Oost-Duitse stad Wittenberg bij me. Die zei: 'Onze gemeente heeft een voormalig legerterrein van tachtig hectare in bezit gekregen en daar willen we, gestimuleerd door uw manier van denken, een groot-schalig natuurproject op touw zetten.'

Ik vroeg hem: 'Het moet zeker over vijf jaar af zijn? Nou, dan bent u bij mij aan het verkeerde adres. Ga maar weer naar huis.'

'Nee, de ontwikkeling van het gebied loopt in elk geval door tot 2100.' 'Dan ben ik je man,' zei ik. Daarmee is Wittenberg voor mij de eerste stad in de wereld die honderd jaar vooruit durft te denken. Men was dit keer niet op zoek naar tuinarchitecten, naar allerlei vaklieden die ons dagelijks voor veel geld nieuwe producten voorschotelen. Nee, ze kozen voor mijn natuurfilosofie: we moeten de tijd als correctiemogelijkheid benutten bij alle dingen die we doen.'

Wie mocht denken dat Louis le Roy, die in de jaren zeventig de Billy Graham van het onkruid werd genoemd, in slaap is gesukkeld, slaat de plank mis. De inmiddels 74-jarige schrijver van het boek 'Natuur uit-schakelen, natuur inschakelen' broedt er op een meesterplan. Breek hem daarover de bek niet open. En vooral tijdens de langdurige monoloog is dat hij de toehoorder af te ontwaarschenden in de schouder port en roept: 'Zeg Hopman, je luistert toch wel?' Of: 'Val je het?'

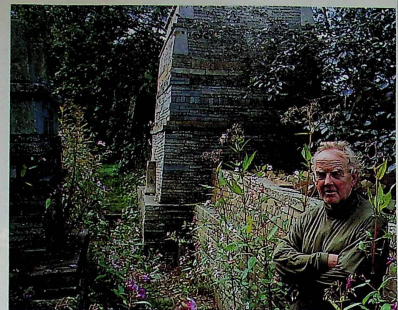
In het schemerdruister van zijn woning in het Friese Oranjewoud geeft Le Roy college waarbij mijn inbreng te verwaarlozen valt. Zoals over de Franse filosoof Henri Bergson (1859-1941). Die bedacht dat het leven als creatief gebeuren zich niet laat vastleggen in samenhangende begrippen. Zijn *'élan vital'* oefende grote invloed uit op Europese denkers.

Le Roy: 'Bergson stelde onder meer: je hebt de natuurlijke, oneindige tijd en de tijd van de mens, de cultuurtijd. Als we die laatste inschatten op pak weg duizend jaar en we kijken naar de moderne tijd waarin we nu leven, dan kom ik tot een verbijsterende conclusie. Binnen het economische en politieke systeem in Nederland geldt een kortschalige tijdspane van vier jaar, de tijd tussen de verkiezingen. Aan het hoofd van onze regering zetelt een minister-president die tot het jaar 2004 vooruitdenkt en die vindt hij heel wat. Belachelijk.'

We springen verkeerd om met onze tijd, jakkeren heel wat af. Onze steden, huizen en tuintjes moeten zo snel mogelijk af zijn. We hebben onszelf opgesloten in de tijd. Inmiddels loopt iedereen te hijgen, we kunnen niet meer rustig nadenken en we willen om meer ruimte. Dat terwijl de mens als levend organisme verbonden is met de natuurlijke processen die hem omringen en die eindeloos doorkopen in de tijd. Wat zijn vier jaar op een miljoen jaar? De Amerikaanse filosoof Jeremy Rifkin heeft ooit gezegd: 'Politieke tirannie begint daar waar men beslag legt op de tijd van anderen.' Voel je wel?'

KARDINALE FOUT

De werkamer van Le Roy puilt uit van de boeken. Maar ook van veelkleurige glazen voorwerpen: kopjes, glazen, vazen en bakjes. Die heeft hij zo kunstig in elkaar geschoven dat er nieuwe vormen zijn ontstaan. Het lage licht vanuit de tuin speelt er op magische wijze doorheen. Hij held veel zenuwen in binnen- en buiteland. Vooral op universiteiten in Duitsland was hij een geziene gast. Nu doet hij het wat rustiger aan. 'Wat weten wij in onze dagen van de complexiteit van de natuur? Vrijwel niets. We denken in tijdslijmeten, willen het hoe en waarom zo snel mogelijk weten. We maken een cardinale fout door onze geest te koppelen aan de computer. We hebben toch niet meer informatie nodig dan we aan kunnen? Ik wijs wetenschappelijke ontwikkelingen niet af, maar een landschap kun je niet met behulp van cijfers en berekeningen

Pelgrim naar Mildam

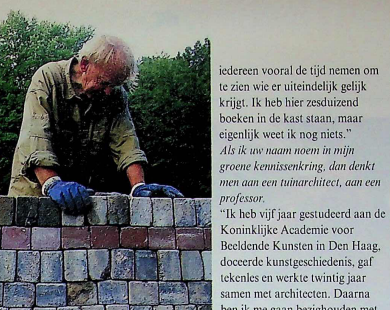
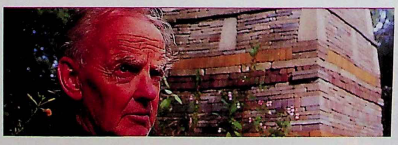
Van 1 tot en met 22 juli 2000 wordt in Friesland een immense reünie gehouden van alle mensen die zich met de provincie verbonden voelen. Emigranten, Friezen die zich elders in Nederland hebben gevestigd of op hun geboortegrond zijn blijven wonen, vieren 'Simmer 2000' mee. Het Frysk Festival, dat eens in de vijf jaar wordt gehouden, sluit hierop aan met drie projecten: een opera op het water, een culturele marathon en een deeldende kunstproject, 'Pylgers nei Fryslân' getiteld. Voor de Eekothedraal in Mildam is binnen

'Simmer 2000' een belangrijke plaats ingeruimd. Bij de ingang van het terrein ligt inmiddels een drie meter hoog plateau van zo'n 20 bij 40 meter. Iedereen die tijdens het festival het levenswerk van Louis le Roy bezoekt, wordt uitnodigd om mee te bouwen aan de koormgang. Boven op het plateau maakt kunstenaar John Kormeling een eigen bouwwerk. Metse Gerisma van de organisatie van het Frysk Festival in Leeuwarden: 'De reünie van Friezen in dit magische jaar 2000 roept onwilkeuring

herinneringen op aan een middeleeuwse pelgrimage. Terug naar het vaderland, naar thuis. Dat vraagt om een symbolische verbinding. Daarin speelt de eekothedraal een rituele rol. De pelgrims krijgen bij aankomst in Friesland een paar tuinhandschoenen cadeau, voorzien van een uitnodiging om in Mildam wat uren of dagen te komen werken.' Willt u eerder een bezoek brengen aan de Eekothedraal, maak dan telefonisch een afspraak met Louis Roy. 0513-636107

aanleggen. Kijk eens naar het regenwoud. Dat heeft er miljoenen jaren over gedaan om zich te ontwikkelen. We weten ongeveer wanneer het is begonnen. Maar wie of wat al die tijd dat veelzijdige groeiproces heeft gestuurd, daar hebben we geen notie van. Het merendeel van de insecten- en plantensoorten in de regenwouden heeft wetenschappelijk nog niet eens een naam. Dus lijkt het me van levensbelang dat ze blijven voortbestaan zodat we wat meer aan de weet komen over die natuurlijke complexiteit.'

Er zijn mensen die u geniaal noemen, anderen vinden u een antieke hippie, of een betweter.
 "Ik laat al die uitspraken voor wat ze zijn. Het maakt me niet uit. Laat

natuurarchitectuur. Werk beroemd tot professor honorus causa aan de Carolina Universiteit van Braunschweig. Ik ben vooral door zelfstudie verder gekomen. Op de kunstacademie merkte ik al dat ik eigenlijk geen leraar nodig had. Dus zei ik: 'geef mij die studieboeken maar, ik zoek het wel uit. Noem me maar een pragmatische filosoof. Of een kunstenaar. Geen idealist en geen natuurfaan die met zijn netje acht de vlinders aan rent. Ik ben lid geweest van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJV) en van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV). Leerde veel over soorten, maar eigenlijk ging het mij daar niet om. Ik raakte geboeld door de oneindige tijd die de natuur neemt én de tijd die de mens zichzelf gunt.'

GEEN VOEGJE CEMENT

Midden jaren zeventig legde hij in Heerenveen de moiste groenstrook van Nederland aan. Geen gladdes grasgazons, geen strakke perken met afrikaantjes en begonia's. Aan de Kennedylaan verrees uiteindelijk een oerwoud waarin meer dan tweeduizend plantensoorten een onderdak vonden.

"Ik werk benoemd tot ereburger. Misschien heeft men toen wel gedacht zo, nu zijn we van hem af. Maar na mij ging de natuur aan de gang. Tot schrik van menige groenbenaar, want die is gewend dat er bij elke plant keurig een bordje wordt gezet. Maar dat is niets voor mij. Zo'n veertig jaar geleden ben ik voor mezelf begonnen op een weiland in Mildam. Dat is drie hectare groot. Daar wilde ik een antwoord proberen te vinden op de vraag: wat kan een mens tijdens zijn leven aan complexiteit bereiken?'

Meer dan zestienhonderd gemeentelijke tientons-vrachtwagens met restmateriaal van aangelegde straten en wegen stortten er nu lading. Een gigantische berg keien, stenen, tegels, steoranden en deksels, die Le Roy in z'n dooie eenje tot tempelachtige bouwsels omwerkte. Of, zoals hij zelf nadrukkelijk zegt, tot structuren waarmee de natuur verder aan de gang kan gaan. De torens, muren en paden zijn hecht en aardbevingbestendig gestapeld, maar bevatten geen voegje cement. Inmiddels is het

iedereen vooral de tijd nemen om te zien wie er uiteindelijk gelijk krijgt. Ik heb hier zesduizend hectare in de kast staan, maar eigenlijk weet ik nog niets.'
Als ik nu naam noem in mijn groene kennissenkring, dan denkt men aan een tuinarchitect, aan een professor.

"Ik heb vijf jaar gestudeerd aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag, doceerde kunstgeschiedenis, gaf tekelen en werkte twintig jaar samen met architecten. Daarna ben ik me gaan bezighouden met natuurarchitectuur. Werk beroemd tot professor honorus causa aan de Carolina Universiteit van Braunschweig. Ik ben vooral door zelfstudie verder gekomen. Op de kunstacademie merkte ik al dat ik eigenlijk geen leraar nodig had. Dus zei ik: 'geef mij die studieboeken maar, ik zoek het wel uit. Noem me maar een pragmatische filosoof. Of een kunstenaar. Geen idealist en geen natuurfaan die met zijn netje acht de vlinders aan rent. Ik ben lid geweest van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJV) en van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV). Leerde veel over soorten, maar eigenlijk ging het mij daar niet om. Ik raakte geboeld door de oneindige tijd die de natuur neemt én de tijd die de mens zichzelf gunt.'

Eekothedraal klinkt theatraal, ook religieus.
 "Die naam is toepasselijk. Want kathedralen werden in de Middeleeuwen niet van de ene op de andere dag gebouwd. Neem de kathedraal in het Franse Chartres. Voordat die uiteindelijk klaar was, hebben er verschillende generaties aan gewerkt. Hetzelfde geldt voor de Dom van Keulen. Mijn ideeën over de eekothedraal zijn ondergebracht in de Stichting Estafette. Het is de bedoeling dat in de komende jaren, eeuwen, zoveel mogelijk mensen een steentje bijdragen. Tussentijds worden alle natuurlijke processen die zich ontwikkelen nauwkeurig beschreven.'

Hee hoor wordt de eekothedraal?
 "Misschien wel tweehonderd meter. Dat hangt af van het netwerk van mensen en natuurlijke organismen die na mij aan de slag gaan. En van het materiaal dat daarbij zal worden gebruikt. Maar zover is het nog niet. Ik wil eerst weten: wat kan één man? En wat het uiteindelijk wordt? Kijk eens naar sommige tachtig meter hoge tempels die de Kmers in Cambodja hebben gebouwd. Ze deden dat volgens hetzelfde massieve bouwsysteem dat ik ook toepas. De romaanse en gotische architectuur is gebaseerd op het Latijnse kruis. Kerkbouwers hebben eeuwenlang op een kruis gebouwd. Ze hebben nooit gedacht: kom, laten we eens overgaan op een ander principe. Altijd dat kruis als basis. Daarin is de ooga te van een kathedraal, binnenmats gemeten, maximaal vijfenveertig meter. Maak je alles een paar meter hoger, dan dondert de kerk in elkaar. Complexe systemen zijn onbegrens'd."

Wat is de boodschap aan uw volgelingers?
 "De nemen mijn idealen over. Als word netjes vastgelegd bij de notaris, deelnemers moeten tekenen en er is een bestuur dat alles in de gaten houdt. Voldoet men niet aan alle voorwaarden, dan is mijn werk tevergeefs geweest."
Wat wilt u nu uiteindelijk bewijzen?
 "Dat de mens met zijn talloze mogelijkheden voor zichzelf veel betere leefplekken moet creëren dan de steden waarin plannologen, projectontwikkelaars en economen hem hebben teruggeroepen. Liedien die zelf de nederigheid missen om de natuur in de stad tenminste op één plekje haar gang te laten gaan. Om daarmee toe te geven dat er buiten ons systeem nog een ander, oneindig systeem bestaat." ■

Dit interview is het tweede in een serie over 'opmerkelijk natuurdenken'. Het eerste stond in het decembernummer, met prof. dr. Matthijs Schouten van Staatsbosbeherer.

“Steden, huizen en tuintjes moeten zo snel mogelijk af zijn. We springen verkeerd om met onze tijd”